

SZINHÁZ ÉS ZENE.

Krúdy Gyula levele a Nemzeti Színházról

A mult hét irodalmi és színházi szenzációja Krúdy Gyula „Pesti levele” volt a Nemzeti Színházról. Ahol irodalom, művészet és színjátszás iránt érdeklődnék, mindenütt élénken vitatkoztak Krúdy cikkéről, mely végre nemes tiltakozás volt az ellen, hogy színházaink, elsősorban pedig a Nemzeti Színház az orfeumok és egyéb trágár mulatóhelyek bretli-társaivá alacsonyodjanak. Tiltakozás az ellen, hogy a Kisfaludyak, a Katonák, Csikyek, Tóth Edék, Szigligetiek szentel küszöbű hajlékába meztelenre vetkezve, céda szavakkal, trágár gesztusokkal lopja be magát a lealjasított ál Thália. A költő látja a veszedelmet, hogy sárba, szennybe fullad a magyar színjátszás, ha nemes hagyományait, a klasszikusok és a nagy modernek tanulmányozását félre rugva, kuplékon, bretli-tréfákon, orfeumi pikantériákon át akarja kelletni magát. Jogos és nemes haraggal tiltakozott a költő az ellen, hogy e téren a legnagyobb bűnöket éppen féltett hírű Nemzeti Színházunk szinte sorozatosan kövesse el. A költő tiltó szavát meg kell, hogy hallja a Nemzeti Színház vezetősége, s meg kell, hogy hallják többi színházaink is.

A „Magyarország” szerkesztősége és Krúdy Gyula az üdvözlő-levelek egész tömegét kapta ez ügyben. Mi e levelekben a jobb izlés megmozdulását látjuk, s ezért egyet-kettőt kell, hogy a nyilvánosság számára is átengedjünk belőlük.

A *Szeged és Vidéke* főszerkesztője, Balassa Armin dr. a következő cikket írta lapjában:

I. Epistola Krúdy Gyulának

A tisztességesen érző és gondolkozó embereknek mégis csak akad jó barátjuk.

Krúdy Gyula mester ez a jó barát.

Az ország első színházában, a *Nemzeti Színház*-ban pénteken egy fölkapott és túl elkényeztetett, kétségtelenül zseniális fiatal írónak előadták *Szép asszony* című vigjátékát. A címszerepet Márkus Emilia, az ünnepelt nagy művésznő játszotta.

Nekünk, akik a darabot még nem láttuk, nem lehet róla dramaturgiai véleményünk. Targyát és meséjét azonban megismervén a kritikákból, erős esztétikai és erkölcsi visszabátást keltett bennünk. A darab hősnője, a *szép asszony*, megint egy bájos, elvetemült feleség, akit a modern magyar drámaírók, úgy látszik, a mai magyar asszonyok típusaként hurcolnak darabjaikban a nyilvánosság elé. Erre a látványra kétségbe kell esni. Vissza kell utasítani, korbáccsal kell ezt az irányzatot kiverni a magyar irodalom szentélyéből. Hogyan, tehát a magyar írók nem látnak mást a mai társadalmi

életünkben és az élet összeütközéseiben nem talál-
nak méltóbb témát földolgozásra, mint az olyan
nőknek viselt dolgait, akiknek méltó jellemzésével
még a nyomdafestéket sem akarjuk beszennyezni?

Végre is körülöttünk édesanyák, hitvesek, nő-
testvérek élnek, akiket a magyar szinpatii irodal-
om napról-napra még sem alázhat meg annyira,
hogy pirulás nélkül ne gondolhassanak női mi-
vultukra!

Hála, ezerszeres hála Krúdy Gyulának, aki a
Magyarország szombaton este megjelent számában
írói súlyának leljes erejével ütötte fejbe ezt a köz-
műveltségi eltévelyedést. A magyar tisztességérzet-
nek nyílt, férfias revelációja ez a gyönyörű cikk.

A hatalmas író megsebzett finom érzésének
fájdalmában felhördül s oroszláni erejével földre
tiporja, összezuzza, vérét veszi, szétmarcangolja,
darábokja tépi áldozatát.

Krúdy Gyulának ezt a mesterművét siessen
megszerezni és elolvasni mindenki, aki lelki elha-
gyatottságának nyomorultságában föl akar üdülni
s egy erős, baráti kéz segítségével menekülni akar
a társadalom fertőzött levegőjének fojtogalásától.

El tudom képzelni: minő emberföltötti fájdal-
mat szenvedhetett át Krúdy Gyula, aki nem a da-
rab íróját, hanem Márkus Emiliát tette felelőssé a
Szép asszony előadásáért.

Márkus Emilia bukott meg péntek este a Nem-
zeti Színházban, mert vállalkozott cunck a szerep-
nek eljátszására, — mondotta így a súlyos ítéletet
Krúdy Gyula.

Néhány héttel ez előtt IV. Henrik előadása köz-
ben találkoztam Krúdyval a Nemzeti Színházban.
Egy cikkéért gratuláltam neki, amelyet a *Magyar-
ország*-ban írt Márkus Emiliáról. Az olimpiai is-
tennők legszebbikének: Vénusznak napsugarakból
szótt, éki harmatesőppekkel kirakott palástja nem
lehetett olyan pompázatosan szép, mint a Krúdy
Gyula csodás írásművészetének jelzőiből font az a
fényövezet, amelybe Márkus Emilia női és művész-
női szépségét Krúdy Gyula abban a cikkében be-
állította. *Clemenceau* Péter az ő tizennégyeszen-
dős Izájának (akit tudvalevőleg később, amikor
férji szerelmét, hűségét és becsületét beszépasszo-
nyozta, megölt) mellszobrát a fehér márványból
nem faragta tisztábban fehérre, mint ahogy Krúdy
Gyula Márkus Emiliát abban a másik cikkében a
Julia, Melinda, Ofélia, Miller Lujza, Cordelia női
csínyképeiből, a magyar nemzeti színművészet

öltárára példázó szoborként kiformázva föllállította.

Egy kalapácsütéssel összetörte ezt a remek
művet és a porba döntötte.

A magyar szinpad tele van uri családokból
származó, jövevényes, művelte lelku színészekkel és
színésznőkkel. Es ime Diderot elmélete csödtől
mondott, mert a legjobban nevelt, legkímveltebb
lelkü, a bármely okból elkövetkező mellőztetés
veszélyétől legfüggetlenebb művésznő is vállalko-
zik olyan írói elképzelések és kimondások közveti-
tésére, amelyekkel sem az irodalom, sem a művé-
szet közösséget nem vállalhat, főleg az ország
Nemzeti Színházában.

II. „Visszhang”.

mely a vasárnapi „Pesti levél” szavára felel.

„Egy magyar ideálial — gazdagabbak lettünk
vasárnap, november 19-én!”

A „Nemzeti Színház” nézőterén egy férfi, egy
magyar ur emelkedik ki a tömeg közül: a tapsoló,
a finomtalanságokon mulató tömeg közül. Egy fér-
fi, akinek van hátorsága a publikum közönséges,
a léha hangulatok árjában egyre súlyedő részének
edakiálalni: posvány, moesár az a kör, amelyben
ti éltök, mulattok és jól érzitek magatokat!

A vidéki olvasó számára a „Pesti levelek” be-
tűje az a kéz, mely félrevonja szemei elől azt a
luggönyt, mely mögött a pesti szinpad és nézőtér,
a pesti utca és otthonok élete lejátszódik.

Nagyon, nagyon elszomorító, hogy ott, hol ed-
dig a magasztos művészet, a tiszta eszmék élő
szobrai láttak, (melyek immár a színházi műsor
lomtárjába kerültek), hogy ott most az utca, a hét-
köznapok lélekben eldurvult, gondolatokban sze-
geny, külsőleg feleicomázott nőalakja áll, az irodal-
om belépőjegyével kezében, a hozzá hasonló
rosszillatú tömjénfüstje által glorifikálva. Ez tehát
az a nő, aki méltónak találattott, hogy a főváros,
az ország, s talán a külföld népe előtt is úgy álljon,
mint a jelen, a háboru speciális magyar nője?

Valóban gazdagabbak lettünk egy tudattal,
hogy ime, van még egy férfi (és bizonyára nem-
csak egy), aki nem tapsol a rafináltan, ostobán és
merészén hódító asszonynak.

Ki végig olvastam a szindarab tartalmát, úgy
teltem, mint a színházi látogató, ki az utolsó fel-
vonásnál sletve gombolja be köpönyegét, mely őt
a külső behatások ellen védi. Elfordítottam sze-
mem a szinpadról s hálával gondolok arra a fér-
flura, ki nézetének nyílt, férfias bevallásával „arbi-
ter elegantiarum” módjára bírálatának elefánt-
csont pálcikájával rákoppintott a mámoros tömeg
fejére.

A november 19-iki levél gondolatainak messze-
vetődő csengését hallgatva, elstutogom én is ma-
gamban:

„Szálljon magasba, terjedjen el messze tájon
az író „nőt-ideálizáló” lelkének finom tömjén-
füstje, hogy odavonzza újra az önmagához hű-

lenné lett „nőt” abba a szentélybe, melybe csupán
a „nőiesség” vesztaszüzi öltönyében léphetni be.

Legyeit varázsvessző *az ő szava*, mely új haj-
lékol építsen a modern élet romhalmazai fölött, a
tisztá, mely érzelmek szülte — mindenki által oly
óhajtott — igaz boldogságnak! Hegyckalján, 1916
november 19-én. „Visszhang”